

UVOD V PROGRAMIRANJE MIKROKRMILNIKOV

Programirno okolje
Microchip MPLAB - Simulator

Janez Pogorelc
UM-FERI, maj 2006

Univerza v Mariboru
Fakulteta za elektrotehniko,
računalništvo in informatiko

<http://www.feri.uni-mb.si>

Inštitut za Robotiko

<http://www.ro.feri.uni-mb.si>

<http://www.hipulab.uni-mb.si/>

1. Uporaba programskega orodja Microchip MPLAB SIM

Spoznali boste programska orodja integriranega programskega okolja Microchip MPLAB. Naučili se boste kreirati projekt, konfigurirati Simulator ter sprožiti postopek generiranja izvršljivega programa za MPLAB Simulator na osebem računalniku.

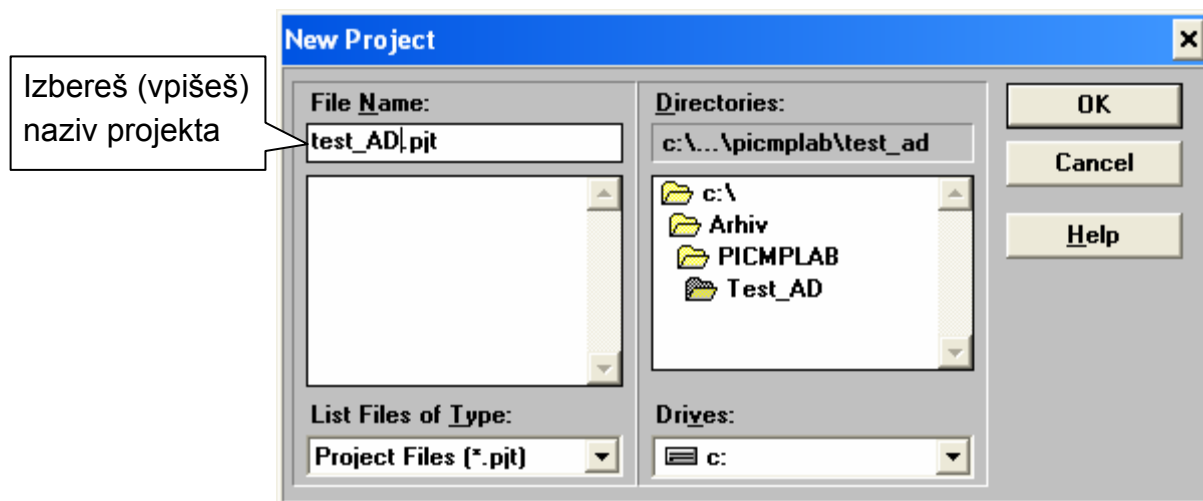
Opomba: Opis se nanaša na programsko orodje **Microchip MPLAB V5.70** (zadnje različice, ki še omogoča delo v kombinaciji z **ICD1**). V kolikor ima uporabnik namen izključno uporabljati **Simulator** oz. možnost dela z **ICD2** (ali naprednejšim razvojnim sistemom), je priporočljiva uporaba novejših različic **MPLAB** iz serije npr. **V7.X**.

V nadaljevanju bo podrobno opisan postopek od kreiranja projekta do stopnje, ko lahko program izvajamo z orodjem MPLAB Simulator na osebem računalniku, tako da posnemamo ciljni mikrokrmilnik (npr.: MPU-PIC16F876).

Poženite program [10][9][16] **Microchip MPLAB** (**Start** → **Programs** → **Microchip MPLAB** → **MPLAB**) in prikaže se osnovno okno **MPLAB** programirnega okolja.

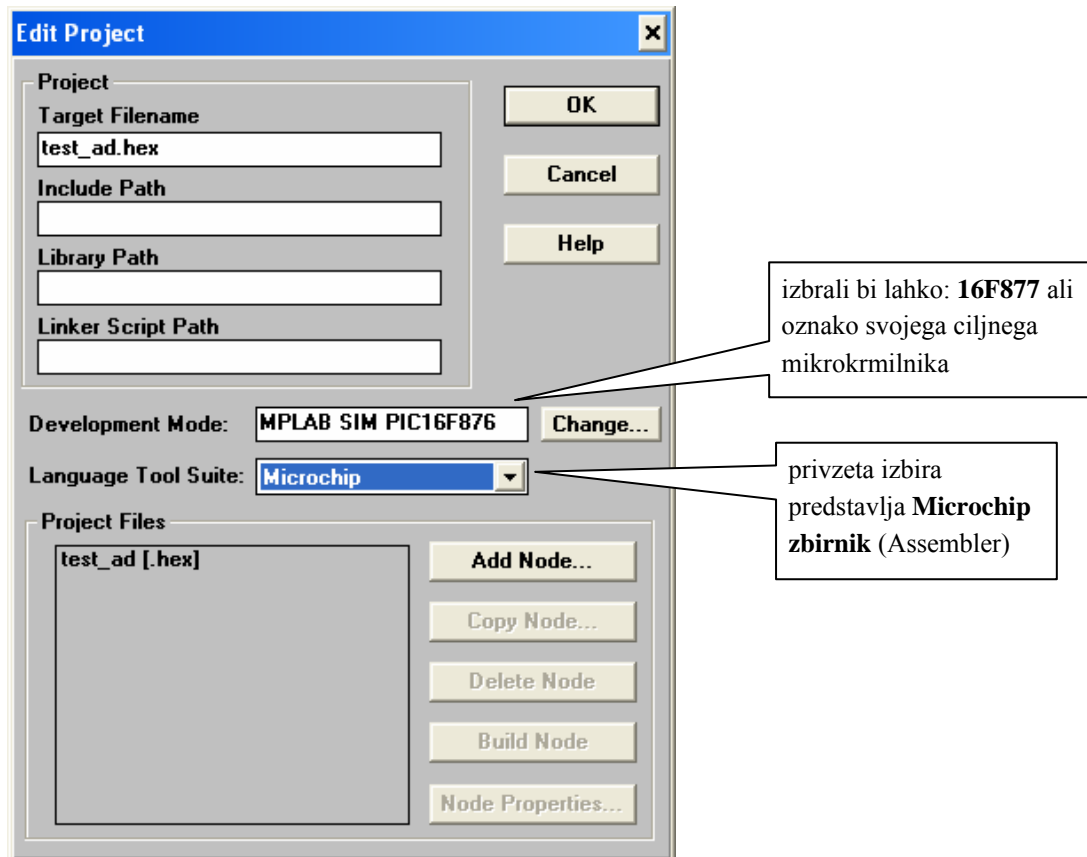
1.1. Konfiguriranje MPLAB programskega okolja

Odprite (Slika 1-1) novi projekt (**Project** → **New Project ...**); projekt imenujte poljubno; obvezna je končnica **.pjt**, pot (direktorij) odprete v svojem delovnem imeniku (v istem imeniku hranite tudi **.asm** in **.hex** datoteke):

Slika 1-1: Okno za »nov projekt«

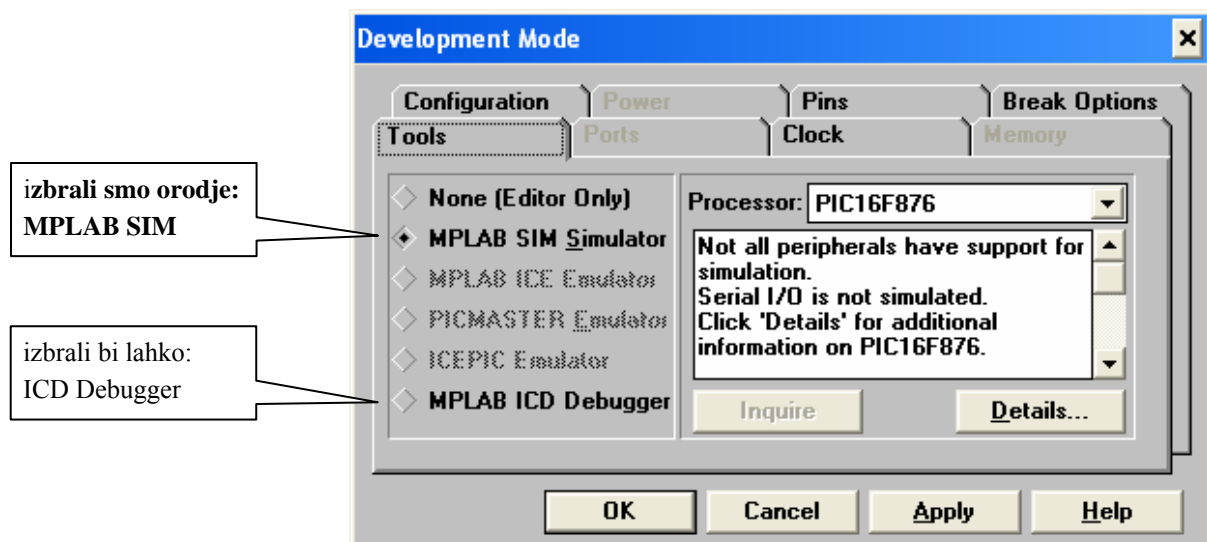
Pritisnite OK, odpre se (Slika 1-2) okno **Edit Project**.

Slika 1-2: Okno »urejanje lastnosti projekta«

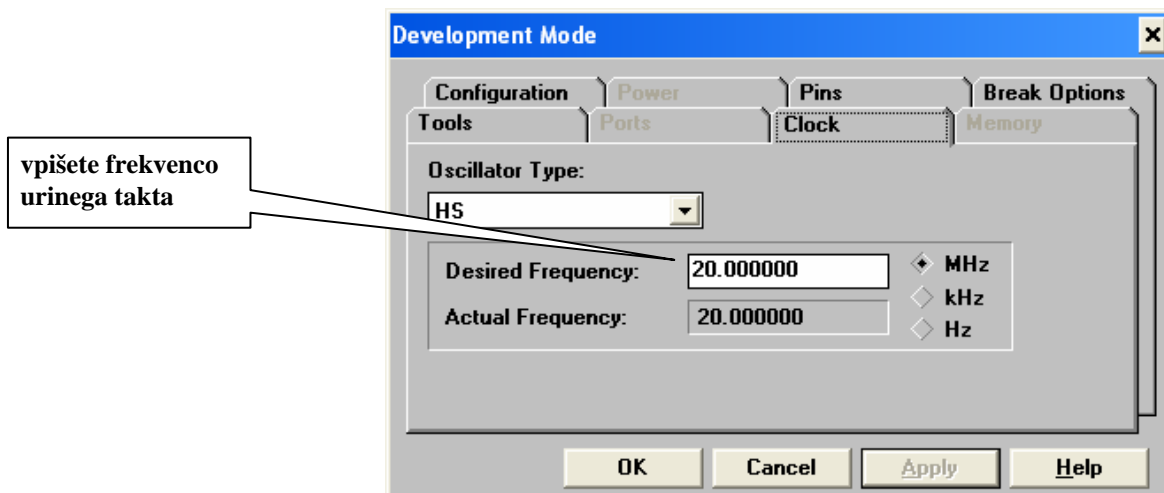
Ustvari se datoteka s končnico **.hex**, z imenom projekta npr.: *test_ad.hex* (tovrstna datoteka predstavlja preveden - izvršljiv program, ki bo generiran kasneje).

Kliknite **Change ...**, odpre se (Slika 1-3) okno **Development Mode**, kjer nastavite opcije, kot so prikazane na spodnji sliki:

Slika 1-3: Okno za izbiro razvojnega okolja

Izberete zavihek **Clock** in prikaže se (Slika 1-4) okno **MPLAB-ICD**, kjer lahko poljubno spremenite frekvenco urinega takta procesorja:

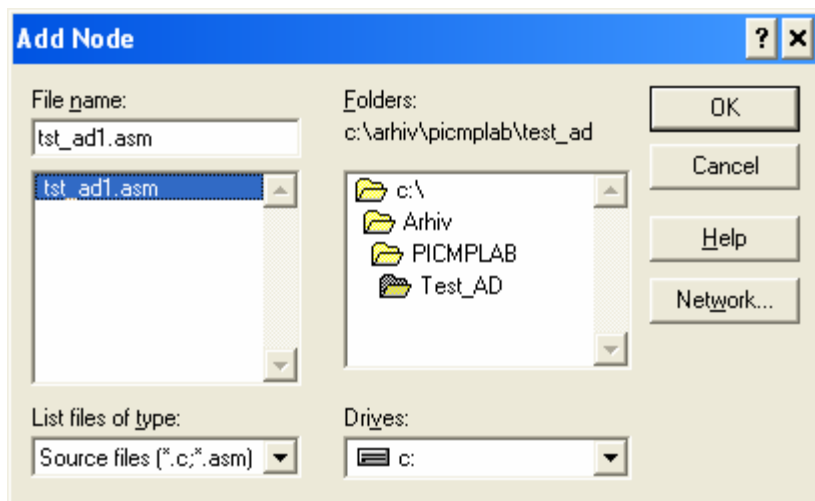

Slika 1-4: Okno za izbiro COM vrat ICD modula

Opomba: Največja možna frekvenca mikrokrmilnika **PIC 16F876** je **20 MHz**, kar predstavlja **200 ns** čas izvajanja običajnega ukaza. Glede na čim bolj verno posnemanje ciljnega sistema, lahko zberemo tudi nižjo frekvenco (privzeto je 4 MHz).

1.2. Nalaganje izvornega programa v ciljni sistem in testiranje

V oknu **Edit Project** kliknete še **Add Node** in vključite datoteko (Slika 1-5), v kateri se nahaja program s končnico **.asm** (izvirni program v zbirnem jeziku, npr.: *tst_ad1.asm*; le-to lahko kasneje urejate v vsebovanem urejevalniku **MPLAB Editor**):

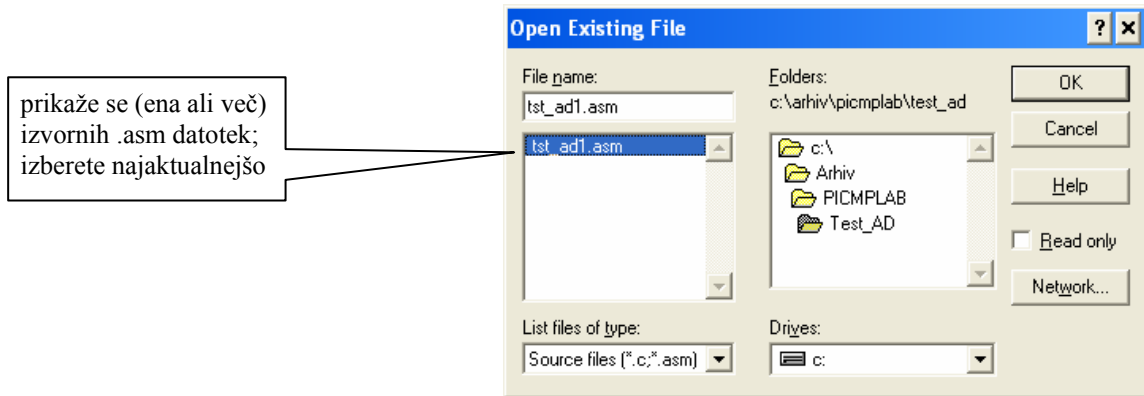

Slika 1-5: Okno za izbiro obstoječega ali vpis novega imena izvorne datoteke

Kliknete **OK** in nato tudi v oknu **Edit Project** storite enako - **OK** (s tem se obe okni zapreta).

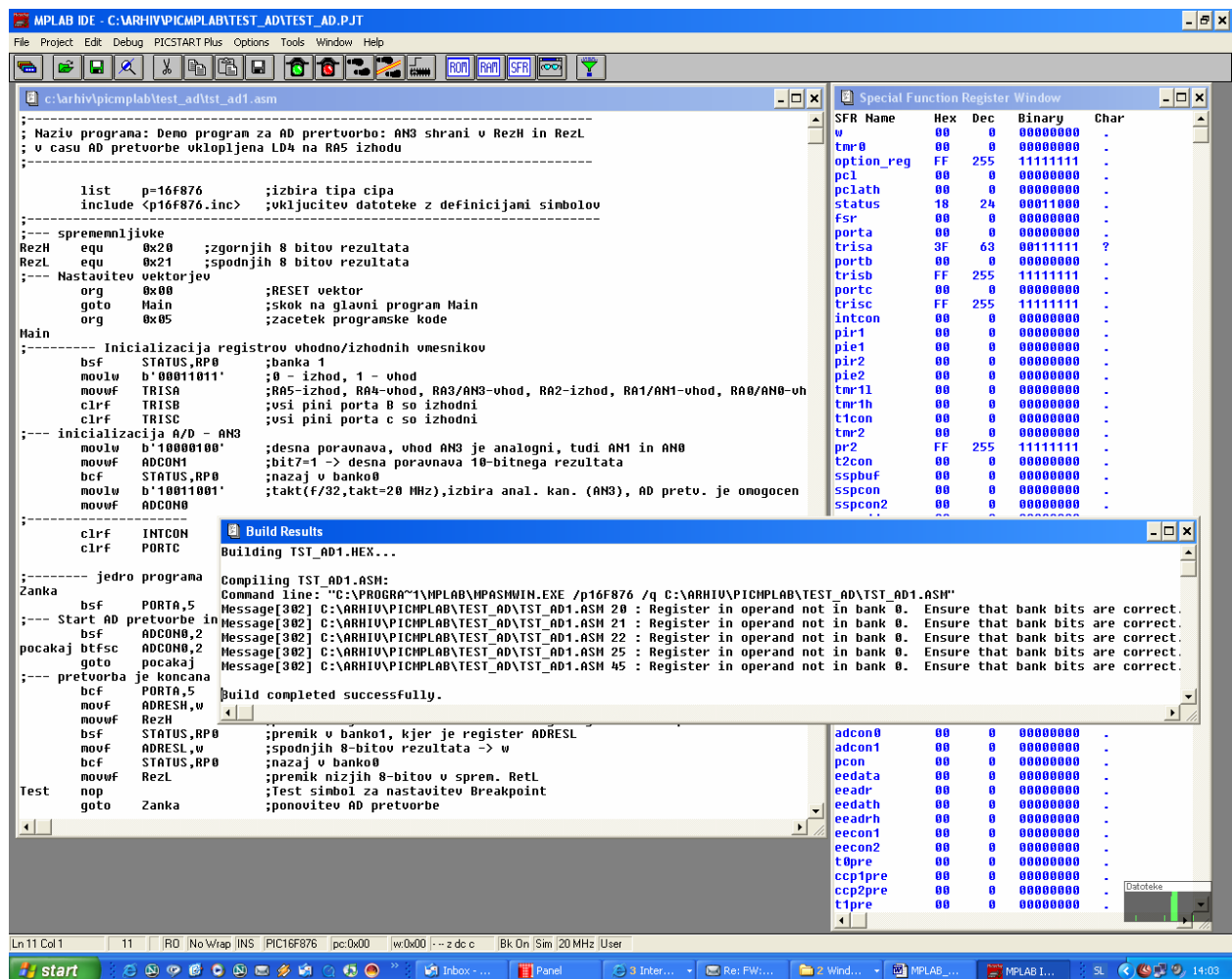
Zatem lahko odprete novo datoteko (**File** → **New**), napišete (ali modificirate) izvorni program v zbirnem jeziku (Assembler) ter ga shranite s (**File** → **Save as...**) (v našem primeru **vaja1.asm**).

V kolikor imate v imeniku že aktualno izvorno datoteko, jo odprete s (**File** → **Open**.) ter jo tako omogočite bodisi za urejanje, bodisi za testno izvajanje (Slika 1-6).

Slika 1-6: Okno za odpiranje datoteke izvornega programa

Program je oblikovan v zbirnem jeziku (Assembler) in vsebuje obvezno končnico ***.asm**. Odprete lahko tudi okno posebnih datotečnih registrov - **SFR** (Slika 1-7).

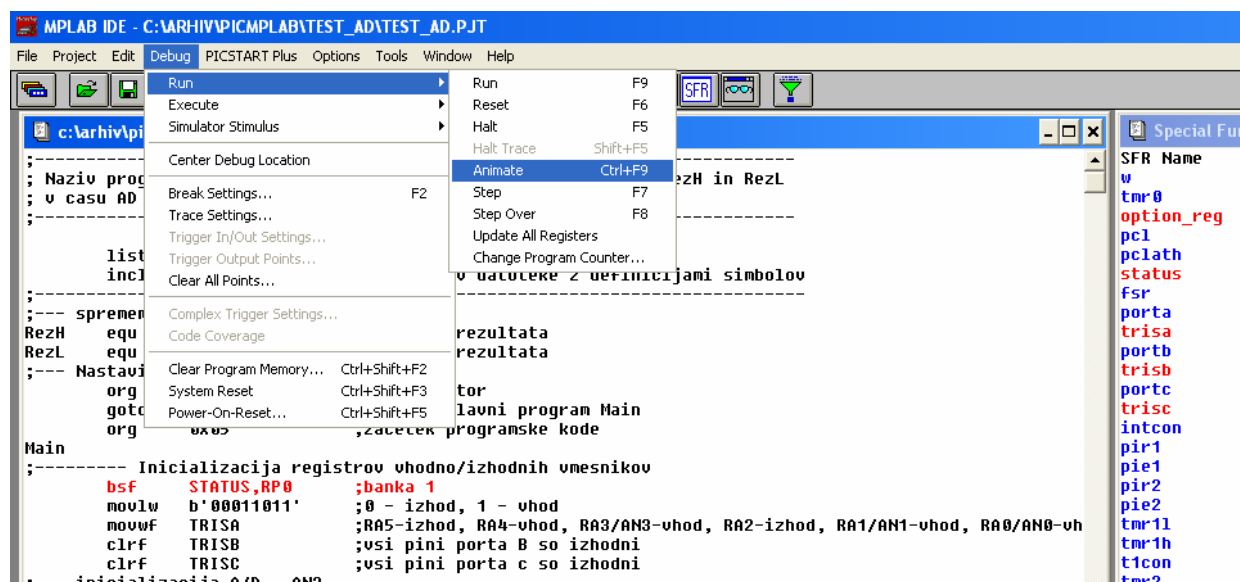

Slika 1-7: Zaslonska slika MPLAB okolja z odprtim izvornim programom in prikazom SFR registrov

Prevajanje (aktiviranje **zbornika ASM**) izvedete tako, da v osnovnem oknu **MPLAB** menija **Project** izberete opcijo **Build All** (bližnjica **Ctrl+F10** ali klik na **skrajno desno ikono v orodni vrstici**).

V kolikor se v oknu **Build Results** izpiše: »*Build completed successfully*«, lahko nadaljujete s testiranjem programa, sicer morate najprej odpraviti sintaktične napake v izvornem programu .asm in postopek ponavljati, dokler ne odpravite vse izpisane napake (**Error**). Na morebitna opozorila (**Warning**) se ni potrebno ozirati. Zatem lahko okno **Build Results** zapremo.

Na voljo so bogate možnosti kontroliranega simulacijskega izvajanja programa (Slika 1-8) v meniju (**Debug** → **Run** → ...): start programa (**Run F9**), ponovna priprava na start (**Reset F6**), ustavitev (**Halt F5**), izvajanje po korakih - vrsticah (**Step F7**), animirano izvajanje programa (**Animate F6**).

Slika 1-8: Okno za »razhroščanje« (kontrolirano izvajanje programa)

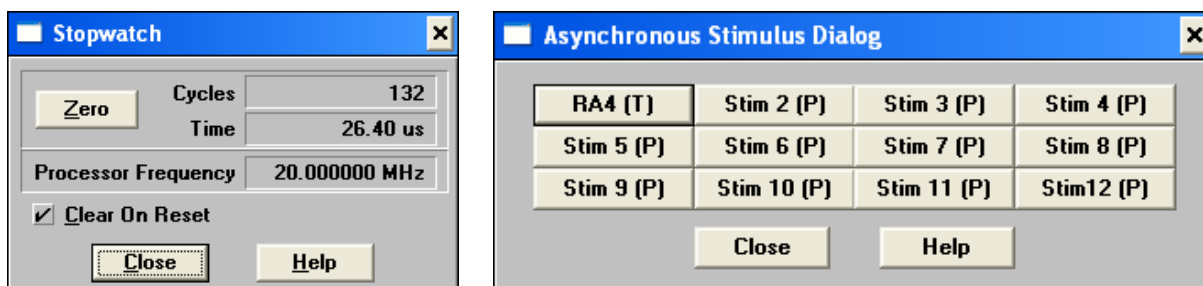
Pomembne lastnosti pri simulacijskem izvajanju programov so: vstavljanje prekinitvenih točk (**Break Settings F2**), stimuliranje bitnih vhodov (**Asynchronous Stimulus**), sledenje vsebine oz. vrednosti registrov (**SFR**) in spremenljivk (**Watch Windows**) ter merjenje časa v ciklih in realni časovni enoti (**Stopwatch**).

Prekinitveno točko (**Breakpoint**) lahko vstavimo/odstranimo tako, da kliknemo na željeno programsko vrstico in z desno tipko miške potrdimo: **Break Point(s)**, pri čemer se vrstica z aktivno prekinitveno točko obarva rdeče.

Od ene do druge prekinitvene točke lahko merimo čas z vgrajeno uro - štoparico, ki jo aktiviramo iz menija (**Window** → **Stopwatch**). S tem se odpre opazovalno okno (Slika 1-9). Vrednost lahko kadarkoli postavimo na nič (Zero).

Bitne vhode (**RA0** do **RA5**, **RB0** do **RB7**, **RC0** do **RC7**) lahko stimuliramo (spreminjamo vrednosti med 0 in 1) tako, da izberemo meni: (**Debug** → **Simulator Stimulus** → **Asynchronous Stimulus** ...). Pojavi se okno (Slika 1-9), v katerem lahko

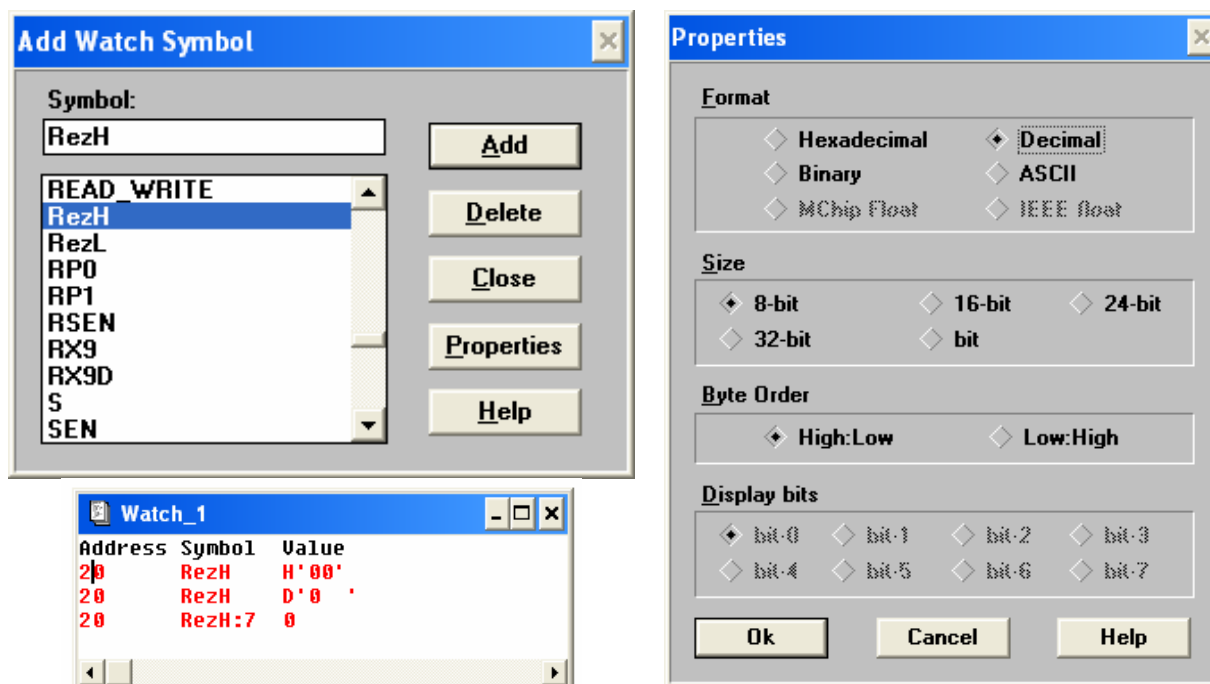
nastavimo do 12 stimulacijskih točk. Če želimo preklapljati vhod **RA4**, izberemo npr. **Stim 1** (klik z desno tipko), kliknemo na **Assign...** in zatem izberemo **RA4** vhod ter z dvoklikom potrdimo izbiro. Iz privzetega pulznega načina stimuliranja lahko preidemo na preklopni (**Toggle**), tako da s ponovnim desnim klikom na gumb **RA4 (P)** izberemo **Toggle** in oznaka gumba se spremeni v **RA4 (T)**.

Slika 1-9: Okno za štoparico in okno za stimuliranje bitnih vhodov

Vsebinsko posebnih datotečnih registrov lahko spremljamo v oknu **SFR**, ki si ga namestimo npr. na desno stran. **Vsaka sprememba vsebine registra** med izvajanjem programa se odrazi v **rdeči barvi vrstice** z imenom registra ter 8-bitno vrednostjo v šestnajstiški, desetiški, binarni, in ASCII obliki.

Če želimo spremljati vrednosti poljubnih spremenljivk (simboličnih imen), si moramo aktivirati opazovalno okno v meniju: (**Window** → **Watch Windows** → **New watch window ...**). Izberemo definirano simbolično ime npr. **RezH**, potrdimo s klikom na **Add**, s klikom na **Properties** pa lahko spremenimo izpis vrednosti iz (privzeto 8-bitne šestnajstiške) na 1-, 8-, 24-, 16- ali 32-bitno vrednost v desetiški celoštevilčni ali ASCII (znakovni) notaciji). Tako lahko spremenljivko (pomnilniško lokacijo) izpišemo v oknu Watch_1 v šestnajstiški (H'), desetiški (D') in binarni obliki (Slika 1-10).

Slika 1-10: Postopek za konfiguriranje opazovalnega okna spremenljivk

Informacijsko koristna je tudi **spodnja - statusna vrstica MPLAB**, ki med drugim prikazuje številko vrstice izvornega programa (**LnXY**), trenutno vrednost programskega števca (**pc:0xYYYY**), trenutno vrednost delovnega registra (**w**) in vrednosti zastavic (**z, dc, c**).

Opozorilo: »Razhroščevalni način« izvajanja programa (**Debug Mode**) v simulacijskem okolju **MPLAB SIM** na osebem računalniku ima **določene pomanjkljivosti**: ni mogoče vplivati na napetost na analognem vhodu, PWM vmesnik ne generira signala, **program ne teče v realnem času**, ...). Prave razmere pri testiranju programov se pokažejo šele, ko uporabljamo ciljni mikrokontroler, bodisi v načinu programiranja **FLASH ROM** in poganjanja programa v ciljnem mikrokontroler s priključenimi vhodno/izhodnimi napravami, bodisi v **ICD** »razhroščevalnem načinu«. Simulator lahko s pridom uporabljamo pri učenju in spoznavanju ukazov in programskih postopkov, pri testiranju programskega toka in merjenju časovnih intervalov.

Za razumevanje tematike je potrebno tudi predznanje iz osnov programiranja v zbirnem jeziku, kar je na voljo med drugim v [2][4][6][9]. **Pomembna lastnost** Microchip MPLAB programskega okolja je, da lahko **programe izvajamo** (z določenimi omejitvami) tudi v **simulacijskem načinu** (brez uporabe ciljnega sistema) zgolj na osebem računalniku povprečnih zmogljivosti [10].

Vprašanja za utrjevanje:

1. *Kateri tipi datotek (končnice) so nujno potrebni pri kreiranju projekta za programiranje v zbirnem jeziku ?*
2. *Kakšno končnico ima datoteka – strojni (izvršljiv) program v zbirnem jeziku?*
3. *S katerim orodjem pretvarjamo izvorne programe v zbirnem jeziku v strojne programe ?*
4. *Katere možnosti testiranja (poganjanja) programov imamo v MPLAB Simulatorju?*
5. *Na kakšen način izpiše štoparica (Stopwatch) čas izvajanja programa ?*
6. *V katerih številskih formatih lahko spremljamo vrednost spremenljivke v opazovalnem oknu (Watch Window) ?*

2. Literatura

- [1] James M. Sibigroth: Understanding small microcontrollers; Prentice Hall, 1993; ISBN 0-13-089129-0, 250 strani
- [2] Nebojša Matić: PIC mikrokontroleri; Mikroelektronika, Beograd 2002; ISBN 86-902189-4-7; 276 strani
- [3] Matjaž Colnarič: Osnove digitalne tehnike v računalništvu; UM-FERI, Maribor, 2002; ISBN 86-435-0435-8; 138 strani
- [4] Miran Rodič, Janez Pogorelc: Navodila za delo z modulom MPU-PIC16F876 (interno gradivo), [http://www.ro.feri.uni-mb.si/predmeti/mikro_el/nav_mpu_pic.pdf]; UM-FERI, Maribor, 2002
- [5] Darko Dužanec: Programiranje PIC-ev v C-ju (serija člankov), Svet elektronike, maj 2004 do julij 2004, številke 109-111, ISSN 1318-4679
- [6] Jernej Škvarč: PIC od začetka (serija 9 člankov), Svet elektronike, marec 2003 do januar 2004, številke 96-105, ISSN 1318-4679
- [7] Microchip: spletna stran proizvajalca PIC mikrokontrolerov, [<http://www.microchip.com/>]
- [8] Microchip: Priročnik za mikrokontroler PIC16F87x (angl.), [http://www.ro.feri.uni-mb.si/predmeti/mikro_el/FTP/PIC16F876_30292b.pdf], 2000, 200 strani
- [9] Microchip: Priročnik za MPLAB ICD (angl.), [http://www.ro.feri.uni-mb.si/predmeti/mikro_el/FTP/ICD_51184d.pdf], 2000, 104 strani
- [10] Microchip: MPLAB V5.70 integrirano programsko okolje (program), [http://www.ro.feri.uni-mb.si/predmeti/mikro_el/FTP/mp57full.zip], 2003, 13 MB
- [11] Brian W. Kernicham, Dennis M. Ritchie: Programski jezik C (slovenski prevod), 1990, UM-FERI Ljubljana, 240 strani
- [12] HI-TECH Software: spletna stran proizvajalca C-prevajalnika, [<http://www.htsoft.com/>]
- [13] HI-TECH Software: priročnik C-prevajalnika HI-TECH PICC Lite (angl.), [<http://www.htsoft.com/files/demo/piccliteman.zip>], 2002, 358 strani, 1,4 MB
- [14] HI-TECH Software: C-prevajalnik HI-TECH PICC Lite (program), [<http://www.htsoft.com/files/demo/picclite-setup.exe>], 2,4 MB
- [15] Miran Rodič: Uvod v programski jezik C, (interno gradivo) [http://www.ro.feri.uni-mb.si/predmeti/sis_meh/vaje/UvodC.pdf], UM-FERI, 2001, 14 strani
- [16] Hobby Electronics: spletna navodila za uporabo PIC mikrokontrolerov (angl.), [http://www.interq.or.jp/japan/se-inoue/e_pic.htm]
- [17] Hobby Electronics: spletni primeri uporabe PIC mikrokontrolerov (angl.), [http://www.interq.or.jp/japan/se-inoue/e_pic6.htm]
- [18] MicrochipC.com: spletni primeri C-programov za PIC-e (angl.), [<http://www.microchipc.com/>]
- [19] MicrochipC.com: Bootloader – najpreprostejši programator PICev (angl.), [<http://www.microchipc.com/PIC16bootload/>]
- [20] A. Tetičkovič, B. Brečko, B. Gračner: Mobilni robot za sledenje črte, Uvodni seminar skupine študentov 3.I. Mehatronika, [http://www.ro.feri.uni-mb.si/predmeti/skup_sem/projektu/MobRob_Tet_Bre_Gra.pdf], UM-FERI, 2003
- [21] J. Horvat, I. Kodrič: Poročilo o izdelavi mobilnega robota, Uvodni seminar skupine študentov 3.I. Mehatronika, [http://www.ro.feri.uni-mb.si/predmeti/skup_sem/projektu/protokol_Kodric_meha-rudi.pdf], UM-FERI, 2003, 14 strani
- [22] Tekmovanje RoboT200X: spletni članki z opisi mini mobilnih robotov na osnovi PIC mikrokontrolerov, [http://www.ro.feri.uni-mb.si/tekma/dodatne_informacije_nasveti.htm]